

**Protokół drugi do konwencji haskiej z 1954 r. o ochronie dóbr kulturalnych
w razie konfliktu zbrojnego, Haga, 26 marca 1999 r.¹**

Strony,

świadome potrzeby ulepszenia ochrony dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego i stworzenia wzmocnionego systemu ochrony specjalnie wyznaczonych dóbr kulturalnych,

potwierdzając wagę postanowień konwencji o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego zawartą w Hadze 14 maja 1954 r. i podkreślając konieczność uzupełnienia tych postanowień o środki, które wzmocnią ich stosowanie,

pragnąc wyposażyć Wysokie Umawiające się Strony konwencji w środki umożliwiające bardziej bezpośrednie zaangażowanie się w ochronę dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego poprzez stworzenie odpowiednich do tego celu procedur,

zważywszy, że normy regulujące ochronę dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego powinny odzwierciedlać rozwój prawa międzynarodowego,

potwierdzając, że normy międzynarodowego prawa zwyczajowego nadal będą obowiązywały w sprawach nie uregulowanych postanowieniami niniejszego protokołu,

uzgodniły, co następuje:

**Rozdział I
Wprowadzenie
Artykuł 1
Definicje**

Dla celów niniejszego protokołu:

- a) "Strona" oznacza państwo, będące Stroną niniejszego protokołu;
- b) "dobro kulturalne" oznacza dobro kulturalne określone w artykule 1 konwencji;
- c) "konwencja" oznacza Konwencję o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego, zawartą w Hadze 14 maja 1954 r.;
- d) "Wysokie Umawiające się Strony" oznacza państwa, będące Stroną konwencji;
- e) "ochrona wzmocniona" oznaczają system ochrony wzmocnionej ustanowiony na mocy artykułów 10 i 11;
- f) "cel wojskowy" oznacza obiekt, który ze względu na charakter, lokalizację, cel lub zastosowanie wnosi istotny wkład do działań wojskowych i którego całkowite lub częściowe zniszczenie, zajęcie lub zneutralizowanie w istniejących w danym momencie okolicznościach, przynosi określoną korzyść wojskową;
- g) "bezprawne" oznacza działanie pod przymusem lub w inny sposób naruszając stosowne postanowienia prawa krajowego okupowanego terytorium lub prawa międzynarodowego;
- h) „lista” oznacza międzynarodową listę dóbr kulturalnych objętych wzmocnioną ochroną, utworzoną zgodnie z artykułem 27, ustęp 1(b);
- i) „Dyrektor Generalny” oznacza Dyrektora Generalnego UNESCO
- j) „UNESCO” oznacza Organizację Narodów Zjednoczonych do spraw Wychowania i Kultury;
- k) „pierwszy protokół” oznacza Protokół o ochronie dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego zawarty w Hadze 14 maja 1954 r.

**Artykuł 2
Stosunek do konwencji**

Niniejszy protokół uzupełnia konwencję w stosunkach między Stronami.

¹ Protokół podpisało lub ratyfikowało 47 państw. Polska nie jest Stroną protokołu II. Stan prawny na 13 lutego 2003 r. Tekst protokołu udostępniony przez Ministerstwo Kultury.

Artykuł 3

Zakres zastosowania

1. Dodatkowo do postanowień, które mają zastosowanie w czasie pokoju, niniejszy protokół ma zastosowanie do sytuacji, o których mowa w artykule 18 ustępy 1 i 2 konwencji i w artykule 22 ustęp 1.
2. Jeśli jednej ze Stron konfliktu zbrojnego nie wiąże niniejszy protokół, Strony protokołu pozostaną nim związane w swoich wzajemnych stosunkach. Będą ponadto związane niniejszym protokołem w stosunku do Strony konfliktu, która nie jest nim związana, o ile oświadczy ona, że przyjmuje postanowienia protokołu i tak długo, jak je stosuje.

Artykuł 4

Stosunek między rozdziałem III

i innymi postanowieniami konwencji a niniejszym protokołem

Stosowanie postanowień rozdziału III niniejszego protokołu nie powoduje uszczerbku dla:

- a) stosowania postanowień rozdziału I konwencji i rozdziału II niniejszego protokołu;
- b) stosowania postanowień rozdziału II konwencji, z tym wyjątkiem, że, gdy dobru kulturalnemu przyznana jest zarówno ochrona specjalna, jak i ochrona wzmocniona, to w stosunkach między Stronami niniejszego protokołu lub między Stroną a państwem, które przyjmuje i stosuje niniejszy protokół zgodnie z artykułem 3 ustęp 2, zastosowanie mają tylko postanowienia o ochronie wzmocnionej.

Rozdział II

Ogólne postanowienia dotyczące ochrony

Artykuł 5

Opieka nad dobrami kulturalnymi

Środki przygotowawcze, podejmowane w czasie pokoju dla opieki nad dobrami kulturalnymi przed dającymi się przewidzieć skutkami konfliktu zbrojnego stosownie do artykułu 3 konwencji winny obejmować, odpowiednio, przygotowanie spisów inwentarza, planowanie środków doraźnych w celu ochrony przed ogniem lub strukturalnym zniszczeniem, przygotowanie do usunięcia ruchomych dóbr kulturalnych lub zabezpieczenie odpowiedniej opieki na miejscu dla takich dóbr oraz wyznaczenie kompetentnych władz odpowiedzialnych za opiekę nad dobrami kulturalnymi.

Artykuł 6

Poszanowanie dóbr kulturalnych

W celu zapewnienia poszanowania dóbr kulturalnych zgodnie z artykułem 4 konwencji:

- a) uchylenie na podstawie categorycznej konieczności wojskowej w rozumieniu artykułu 4 ustęp 2 konwencji może być powołane w celu skierowania ataku nieprzyjacielskiego wobec dobra kulturalnego jedynie wtedy i na tak długo, jak:
 - i) to dobro kulturalne poprzez swoje przeznaczenie zostało przekształcone w cel wojskowy,
 - ii) nie istnieje żaden inny sposób praktycznie umożliwiający osiągnięcie podobnej korzyści wojskowej, jak ta, którą daje skierowanie ataku nieprzyjacielskiego przeciwko temu obiektowi;
- b) uchylenie na podstawie categorycznej konieczności wojskowej w rozumieniu artykułu 4 ustęp 2 konwencji może być przywołane dla wykorzystania dóbr kulturalnych dla celów, które prawdopodobnie narażają je na zniszczenie lub uszkodzenie jedynie wtedy i na tak długo, jak nie istnieje możliwość wyboru pomiędzy takim wykorzystaniem dóbr kulturalnych, a inną praktyczną metodą uzyskania podobnej korzyści wojskowej;
- c) decyzja o przywołaniu categorycznej konieczności wojskowej będzie podjęta jedynie przez oficera dowodzącego jednostką odpowiadającą batalionowi bądź wyższej, albo siłą mniejszą pod względem rozmiarów w sytuacji, kiedy okoliczności nie pozwalają inaczej;
- d) w przypadku ataku wynikającego z decyzji podjętej zgodnie z ustępem (a), jeżeli tylko pozwalają na to okoliczności, należy wydać skuteczne wcześniejsze ostrzeżenie.

Artykuł 7

Środki ostrożności podczas ataku

Bez uszczerbku dla innych środków ostrożności, wymaganych przez międzynarodowe prawo humanitarne podczas prowadzenia operacji wojskowych, każda ze Stron konfliktu powinna:

- a) uczynić wszystko, co jest praktycznie wykonalne, dla sprawdzenia, że obiekty, jakie mają zostać zaatakowane nie są dobrami kulturalnymi chronionymi na mocy artykułu 4 konwencji;
- b) podjąć wszystkie praktycznie możliwe środki ostrożności przy wyborze środków i metod ataku w celu uniknięcia, a w każdym razie zminimalizowania, przypadkowego uszkodzenia dóbr kulturalnych chronionych na mocy artykułu 4 konwencji;
- c) powstrzymać się od podjęcia ataku, który mógłby spowodować niezamierzone szkody w dobrach kulturalnych chronionych na mocy artykułu 4 konwencji, których rozmiary byłyby nadmierne w stosunku do oczekiwanej konkretnej i bezpośredniej korzyści wojskowej; oraz
- d) odwołać lub przerwać atak, gdy okaże się, że:
 - i) cel jest dobrem kulturalnym chronionym na mocy artykułu 4 konwencji;
 - ii) można oczekiwać, że atak wywoła niezamierzone szkody w dobrach kulturalnych chronionych na mocy artykułu 4 konwencji, których rozmiary byłyby nadmierne w stosunku do oczekiwanej, konkretnej i bezpośredniej korzyści wojskowej.

Artykuł 8

Środki ostrożności przeciwko skutkom działań zbrojnych

Strony konfliktu powinny w stopniu największym, jak to jest praktycznie możliwe:

- a) usunąć ruchome dobro kulturalne z sąsiedztwa celów wojskowych lub objąć je właściwą ochroną na miejscu;
- b) unikać lokalizowania celów wojskowych w pobliżu dóbr kulturalnych.

Artykuł 9

Ochrona dóbr kulturalnych na terytorium okupowanym

1. Bez uszczerbku dla postanowień artykułów 4 i 5 konwencji, Strony okupujące całość lub część terytorium innej Strony zabronią i będą zapobiegać w odniesieniu do terytorium okupowanego:

- a) wszelkiemu nielegalnemu wywozowi, innemu przemieszczaniu i przenoszeniu własności dóbr kulturalnych;
- b) wszelkim wykopaliskom archeologicznym, z wyjątkiem sytuacji, gdy jest to bezwzględnie niezbędne dla zabezpieczenia, udokumentowania lub zachowania dóbr kulturalnych;
- c) wszelkim zmianom w dobrach kulturalnych lub zmianom w korzystaniu z takich dóbr, które mają na celu zatajenie lub zniszczenie dowodów o charakterze kulturowym, historycznym lub naukowym.

2. Wszelkie archeologiczne prace wykopaliskowe lub zmiany w korzystaniu z dóbr kulturalnych na okupowanym terytorium powinny, o ile tylko nie uniemożliwiają tego okoliczności, być prowadzone w ścisłej współpracy z kompetentnymi władzami narodowymi okupowanego kraju.

Rozdział III

Ochrona wzmocniona

Artykuł 10

Ochrona wzmocniona

Dobro kulturalne może zostać objęte ochroną wzmocnioną pod warunkiem, że spełnia następujące trzy warunki:

- a) jest dziedzictwem kulturalnym o największym znaczeniu dla ludzkości;
- b) jest chronione na mocy odpowiednich krajowych środków prawnych i administracyjnych uznających jego wyjątkową wartość kulturalną i historyczną i zapewniających ochronę w najwyższym stopniu;
- c) nie jest wykorzystywane do celów wojskowych lub dla osłony miejsc wojskowych i Strona, która sprawuje władzę nad tym dobrem kulturalnym złożyła deklarację, potwierdzającą, że nie zostanie ono w ten sposób wykorzystane.

Artykuł 11

Przyznanie ochrony wzmocnionej

1. Każda ze Stron powinna przedłożyć Komitetowi wykaz dóbr kulturalnych, dla których zamierza wystąpić o przyznanie ochrony wzmocnionej.
2. Strona, która sprawuje jurysdykcję lub władzę nad dobrem kulturalnym może prosić, aby dobro to zostało umieszczone na liście, która zostanie utworzona zgodnie z artykułem 27 ustęp 1 (b). Wniosek Strony powinien zawierać wszelkie niezbędne informacje odnoszące się do kryteriów wymienionych w artykule 10. Komitet może zaprosić Stronę do wystąpienia o umieszczenie takiego dobra kulturalnego na liście.
3. Inne Strony, Międzynarodowy Komitet Błękitnej Tarczy i inne organizacje pozarządowe o odpowiednim doświadczeniu mogą zarekomendować Komitetowi konkretne dobro kultury. W takim przypadku Komitet może zdecydować o zaproszeniu Strony do wystąpienia z wnioskiem o wpisanie takiego dobra kulturalnego na listę.
4. Ani wystąpienie z wnioskiem o wpisanie dobra kulturalnego znajdującego się na terytorium, do którego rości sobie prawa suwerenności lub jurysdykcji więcej niż jedno państwo, ani wpisanie tego dobra na listę w niczym nie przesądza praw Stron sporu.
5. Po otrzymaniu wniosku o wpisanie na listę, Komitet powinien poinformować wszystkie Strony o tym wniosku. Strony mogą przedłożyć Komitetowi zastrzeżenia dotyczące tego wniosku w ciągu sześćdziesięciu dni. Zastrzeżenia te mogą być składane jedynie na podstawie kryteriów wymienionych w artykule 10. Mają być szczegółowe i dotyczyć faktów. Przed podjęciem decyzji Komitet rozważy te zastrzeżenia, dając Stronie wnioskującej o wpisanie na listę realną możliwość ustosunkowania się do nich. Jeśli takie zastrzeżenia zostały przedłożone Komitetowi, to decyzje o wpisaniu na listę, niezależnie od treści artykułu 26, podejmowane są większością czterech piątych głosów członków Komitetu obecnych i głosujących.
6. Przy podejmowaniu decyzji na temat wniosku Komitet powinien zwrócić się o radę do organizacji rządowych i pozarządowych, jak też do indywidualnych ekspertów.
7. Decyzja o przyznaniu lub odmowie przyznania ochrony wzmocnionej może być podjęta jedynie na podstawie kryteriów wymienionych w artykule 10.
8. W wyjątkowych przypadkach, kiedy Komitet doszedł do wniosku, że Strona wnioskująca o wpisanie na listę danego dobra kulturalnego nie może spełnić kryteriów artykułu 10 ustęp (b), Komitet może przyznać ochronę wzmocnioną, pod warunkiem, że Strona wnioskująca przedłoży prośbę o pomoc międzynarodową przewidzianą w artykule 32.
9. W chwili rozpoczęcia działań zbrojnych Strona konfliktu może, z powodu doraźnej sytuacji, prosić o przyznanie wzmocnionej ochrony dobrom kulturalnym znajdującym się w jej jurysdykcji lub pod jej władzą poprzez zakomunikowanie swojego wniosku Komitetowi. Komitet natychmiast przekaże ten wniosek wszystkim Stronom konfliktu. W takim wypadku Komitet rozpatrzy zastrzeżenia zainteresowanych Stron w trybie przyśpieszonym. Decyzja o przyznaniu tymczasowej ochrony wzmocnionej będzie podjęta możliwie jak najszybciej i niezależnie od treści artykułu 26, większością czterech piątych głosów obecnych i głosujących członków Komitetu. Komitet może przyznać tymczasową ochronę wzmocnioną aż do chwili uzyskania wyniku regularnej procedury przyznawania ochrony wzmocnionej, pod warunkiem, że są spełnione kryteria określone postanowieniami artykułu 10 ustępy a) i c).
10. Ochrona wzmocniona jest przyznana przez Komitet dobru kulturalnemu z chwilą wpisania go na listę.
11. Dyrektor Generalny bezzwłocznie prześle Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych i wszystkim Stronom zawiadomienie o każdej decyzji Komitetu dotyczącej wpisania dobra kulturalnego na listę.

Artykuł 12

Nietykalność dóbr kulturalnych objętych ochroną wzmocnioną

Strony konfliktu zapewnią nietykalność dobrom kulturalnym objętym ochroną wzmocnioną poprzez powstrzymanie się od czynienia takich dóbr obiektem ataku i od jakiegokolwiek wykorzystywania takich dóbr lub ich bezpośredniego otoczenia dla wsparcia działań wojskowych.

Artykuł 13

Utrata ochrony wzmocnionej

1. Dobro kulturalne objęte ochroną wzmocnioną traci tę ochronę tylko:

a) gdy taka ochrona zostanie zawieszona lub cofnięta zgodnie z artykułem 14, lub
b) jeżeli i na tak długo, jak długo dobro, ze względu na sposób jego wykorzystania, jest celem wojskowym.

2. W warunkach, o których mówi ustęp 1 b), dobro takie może stać się obiektem ataku jedynie tylko, jeśli:

a) atak jest jedynym możliwym środkiem prowadzącym do zakończenia wykorzystywania dobra, o którym mowa, w sposób opisany w ustępie 1 b);

b) przy doborze środków i metod ataku zostały uwzględnione wszelkie możliwe środki ostrożności podjęte w celu zakończenia wykorzystywania obiektu w taki sposób i uniknięcia, a w każdym razie zminimalizowania szkody, jaka może zostać wyrządzona dobru kulturalnemu;

c) z wyjątkiem sytuacji, kiedy nie pozwalają na to wymogi natychmiastowej samoobrony:

i) decyzja o ataku jest podejmowana na najwyższym operacyjnym szczeblu dowodzenia;

ii) siłom zbrojnym przeciwnika zostało przekazane skuteczne wcześniejsze ostrzeżenie, z żądaniem zakończenia wykorzystywania dóbr kulturalnych w sposób opisany w ustępie 1 b); i

iii) siły zbrojne przeciwnika uzyskały rozsądny okres na zmianę sytuacji.

Artykuł 14

Zawieszenie i cofnięcie ochrony wzmocnionej

1. Jeśli dobro kulturalne przestało spełniać którekolwiek z kryteriów określonych w artykule 10 niniejszego protokołu, Komitet może zawiesić jego status dobra objętego ochroną wzmocnioną lub cofnąć ten status poprzez skreślenie tego dobra z listy.

2. W przypadku poważnego naruszenia artykułu 12 w odniesieniu do dobra kulturalnego objętego ochroną wzmocnioną wskutek wykorzystywania go dla wsparcia działań wojskowych, Komitet może zawiesić jego status ochrony wzmocnionej. Jeśli takie naruszenia są kontynuowane, Komitet może wyjątkowo cofnąć dobru kulturalnemu status dobra objętego ochroną wzmocnioną poprzez skreślenie tego dobra z listy.

3. Dyrektor Generalny bezzwłocznie zawiadomi Sekretarza Generalnego Organizacji Narodów Zjednoczonych i wszystkie Strony niniejszego protokołu o każdej decyzji Komitetu odnośnie zawieszenia lub cofnięcia ochrony wzmocnionej dobru kulturalnemu.

4. Przed podjęciem takiej decyzji, Komitet winien stworzyć Stronom możliwość przedstawienia poglądów w danej sprawie.

Rozdział IV

Odpowiedzialność karna i jurysdykcja

Artykuł 15

Poważne naruszenie niniejszego protokołu

1. Każda osoba popełnia przestępstwo w rozumieniu niniejszego protokołu, jeżeli celowo i z naruszeniem konwencji lub niniejszego protokołu dopuszcza się któregośkolwiek z następujących czynów:

a) czyni celem ataku dobro kulturalne objęte ochroną wzmocnioną;

b) wykorzystuje dobro kulturalne objęte ochroną wzmocnioną lub jego najbliższe otoczenie do wsparcia działań wojskowych;

c) powoduje rozległe zniszczenia lub zawłaszcza dobro kulturalne objęte ochroną na mocy konwencji lub niniejszego protokołu;

d) czyni dobro kulturalne objęte ochroną na mocy konwencji i niniejszego protokołu celem ataku;

e) dokonuje kradzieży, rabunku lub przywłaszczenia bądź popełnia akty wandalizmu skierowane przeciwko dobrom kulturalnym objętym ochroną na mocy konwencji.

2. Każda ze Stron podejmie takie kroki, jakie mogą być niezbędne, aby w ramach prawa krajowego zostały uznane za przestępstwo czyny uznane za przestępstwo na mocy niniejszego artykułu i aby przestępstwa takie podlegały odpowiednim karom. Czyniąc to, każda ze Stron będzie postępować zgodnie z ogólnymi zasadami prawa i prawa międzynarodowego, w tym z normami rozszerzającymi indywidualną odpowiedzialność karną na osoby inne niż te, które bezpośrednio popełniły dany czyn.

Artykuł 16

Jurysdykcja

1. Bez uszczerbku dla ustępu 2, każda ze Stron podejmie niezbędne kroki legislacyjne, dla objęcia swoją jurysdykcją przestępstw wymienionych w artykule 15 w następujących wypadkach:

a) kiedy takie przestępstwo zostanie popełnione na terytorium danego państwa;

b) kiedy podejrzany o popełnienie tego przestępstwa jest obywatelem danego państwa;

c) w wypadku przestępstw, o których mówi artykuł 15 ustępy a) do c), kiedy podejrzany o popełnienie tego przestępstwa przebywa na terytorium danego państwa.

2. W odniesieniu do wykonywania jurysdykcji i bez uszczerbku dla artykułu 28 konwencji: a) niniejszy protokół nie wyklucza ponoszenia indywidualnej odpowiedzialności karnej ani wykonywania jurysdykcji na podstawie mającego zastosowanie prawa krajowego lub międzynarodowego, ani też nie ma wpływu na wykonywanie jurysdykcji na mocy międzynarodowego prawa zwyczajowego;

b) z wyjątkiem sytuacji, gdy państwo, które nie jest Stroną niniejszego protokołu przyjmie go i będzie stosowało jego postanowienia zgodnie z artykułem 3, ustęp 2, członkowie sił zbrojnych i obywatele państwa, które nie jest Stroną niniejszego protokołu, z wyjątkiem tych obywateli służących w siłach zbrojnych państwa, które jest Stroną niniejszego protokołu, nie ponoszą indywidualnej odpowiedzialności karnej na mocy niniejszego protokołu, ani też niniejszy protokół nie nakłada obowiązku objęcia jurysdykcją takich osób czy ich ekstradycji.

Artykuł 17

Dochodzenie sądowe

1. Strona, na której terytorium przebywa osoba podejrzana o popełnienie przestępstwa, o którym mowa w artykule 15, ustępy 1 a) do c), jeśli nie dokona ekstradycji tej osoby, to przedłoży, bez żadnego wyjątku i bez nieuzasadnionej zwłoki, taką sprawę swoim kompetentnym władzom w celu wszczęcia dochodzenia sądowego w postępowaniu zgodnym z obowiązującym prawem krajowym lub, jeśli mają zastosowanie, odpowiednimi normami prawa międzynarodowego.

2. Bez uszczerbku dla, jeśli mają zastosowanie, odpowiednich norm prawa międzynarodowego, każda osoba, przeciwko której toczy się postępowanie w związku z konwencją lub niniejszym protokołem, będzie miała zagwarantowane uczciwe traktowanie i uczciwy proces, zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i prawem międzynarodowym, na wszystkich etapach postępowania sądowego i w żadnym wypadku nie będzie miała gwarancji mniejszych niż te, które przewidziane są przez prawo międzynarodowe.

Artykuł 18

Ekstradycja

1. Przestępstwa, o których mówi artykuł 15, ustępy 1 a) do c) będą uważane za zaliczające się do przestępstw podlegających ekstradycji na mocy umowy o ekstradycji zawartej pomiędzy jakimikolwiek Stronami przed wejściem w życie niniejszego protokołu. Strony zobowiązują się do włączenia takich przestępstw do każdej umowy o ekstradycji, która zostanie zawarta między nimi w późniejszym terminie.

2. Jeśli Strona uzależniająca ekstradycję od istnienia umowy, otrzyma wniosek o ekstradycję od innej Strony, z którą nie zawarła umowy o ekstradycji, Strona, do której skierowano wniosek może, według

uznania, uważać niniejszy protokół za podstawę prawną do ekstradycji w odniesieniu do przestępstw, o których mówi artykuł 15, ustępy 1 a) do c).

3. Strony, które nie uzależniają ekstradycji od istnienia umowy uznają przestępstwa, o których mówi artykuł 15 ustępy 1 a) do c) za przestępstwa zobowiązujące do ekstradycji między nimi, na warunkach określonych przez prawo Strony, do której skierowano wniosek.

4. W razie konieczności, przestępstwa, o których mówi artykuł 15 ustępy 1 a) do c) będą traktowane, dla celów ekstradycji między Stronami, tak jakby zostały popełnione nie tylko w miejscu, w którym nastąpiły, ale także na terytorium Stron, które ustanowiły swoją jurysdykcję zgodnie z artykułem 16, ustęp 1.

Artykuł 19

Wzajemna pomoc prawna

1. Strony powinny udzielać sobie wzajemnie możliwie jak największej pomocy w związku z dochodzeniem lub postępowaniem karnym bądź ekstradycyjnym w odniesieniu do przestępstw, o których mówi artykuł 15, łącznie z pomocą w uzyskaniu pozostających w ich dyspozycji dowodów, niezbędnych do postępowania sądowego.

2. Strony będą wywiązywać się ze swoich zobowiązań określonych w ustępie 1 zgodnie z wszelkimi umowami i innymi porozumieniami na temat wzajemnej pomocy prawnej, jakie mogą istnieć między nimi. W braku takich umów lub porozumień Strony będą udzielać wzajemnie pomocy zgodnie z ich prawem wewnętrznym.

Artykuł 20

Podstawy do odmowy

1. Dla celów ekstradycji, przestępstwa, określone w artykule 15 ustępy 1 a) do c) i dla celów wzajemnej pomocy prawnej, przestępstwa, o których mówi artykuł 15 nie będą uważane za przestępstwa polityczne lub za przestępstwa powiązane z przestępstwami politycznymi, ani też jako przestępstwa wynikające z motywów politycznych. Odpowiednio, wniosek o ekstradycję lub o wzajemną pomoc prawną w odniesieniu do takich przestępstw nie może zostać odrzucony wyłącznie na podstawie tego, że dotyczy przestępstwa politycznego, lub przestępstwa powiązanego z przestępstwem politycznym, ani też wynikającego z motywów politycznych.

2. Nic w niniejszym protokole nie może być interpretowane jako zobowiązujące do ekstradycji lub do udzielania wzajemnej pomocy prawnej, jeśli Strona, do której wystąpiono z wnioskiem ma istotne powody, by uważać, że wniosek o ekstradycję za przestępstwa, o których mowa w artykule 15, ustępy 1 a) do c) lub o wzajemną pomoc prawną w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w artykule 15 został złożony w celu ścigania lub ukarania osoby z powodu jej rasy, religii, narodowości, pochodzenia etnicznego lub poglądów politycznych, lub że uwzględnienie wniosku przyczyni się do pogorszenia sytuacji tej osoby z jakiegokolwiek z wymienionych tu powodów.

Artykuł 21

Środki odnoszące się do innych naruszeń

Bez uszczerbku dla artykułu 28 konwencji, każda Strona przyjmie takie środki prawne, administracyjne lub dyscyplinarne, jakie mogą być konieczne dla zakazania następujących czynów, jeśli zostaną one umyślnie popełnione:

- a) jakiegokolwiek użycie dóbr kulturalnych z naruszeniem konwencji lub niniejszego protokołu;
- b) wszelki bezprawny wywóz czy inne usunięcie lub przeniesienie prawa własności dóbr kulturalnych z terytorium okupowanego z naruszeniem konwencji lub niniejszego protokołu.

Rozdział V

Ochrona dóbr kulturalnych w razie konfliktów zbrojnych nie mających charakteru międzynarodowego

Artykuł 22

Konflikty zbrojne nie mające charakteru międzynarodowego

1 Niniejszy protokół ma zastosowanie w razie konfliktu nie mającego charakteru międzynarodowego, powstałego na terytorium jednej ze Stron.

2 Niniejszy protokół nie ma zastosowania w sytuacji wewnętrznych niepokojów i napięć, takich jak zamieszki, odizolowane i sporadyczne akty przemocy lub działania podobnego rodzaju.

3 Nic w niniejszym protokole nie może być powołane w celu naruszenia suwerenności państwa lub odpowiedzialności rządu, za użycie wszelkich zgodnych z prawem środków do utrzymania lub przywrócenia prawa i porządku w państwie lub do obrony jedności narodowej i integralności terytorialnej państwa.

4 Nic w niniejszym protokole nie może powodować uszczerbku dla głównej jurysdykcji Strony, na terytorium której toczy się konflikt zbrojny nie mający charakteru międzynarodowego, w sprawach naruszeń, o których mowa w artykule 15.

5 Nic w niniejszym protokole nie może być powoływane dla usprawiedliwienia interwencji bezpośredniej lub pośredniej, z jakiegokolwiek powodu, w konflikt zbrojny lub w sprawy wewnętrzne bądź zewnętrzne Strony, na terytorium której występuje ten konflikt.

6 Zastosowanie niniejszego protokołu do sytuacji, o której mówi ustęp 1 nie będzie miało wpływu na sytuację prawną Stron konfliktu.

7 UNESCO może zaoferować swoje usługi Stronom konfliktu.

Rozdział VI

Kwestie instytucjonalne

Artykuł 23

Zgromadzenie Stron

1. Zgromadzenie Stron będzie zwołane w tym samym czasie co konferencja generalna UNESCO oraz skoordynowane z posiedzeniem Wysokich Umawiających się Stron, jeżeli Dyrektor Generalny zwoła takie posiedzenie.

2. Zgromadzenie Stron przyjmie swój regulamin wewnętrzny.

3. Zgromadzenie Stron ma następujące funkcje:

(a) dokonywać wyboru członków Komitetu na podstawie artykułu 24, ustęp 1;

(b) zatwierdzać wytyczne opracowane przez Komitet na podstawie artykułu 27, ustęp 1 (a);

(c) opracowywać wytyczne dotyczące korzystania przez Komitet ze środków funduszu oraz nadzorować ich wykorzystanie;

(d) badać sprawozdania składane przez Komitet zgodnie z artykułem 27, ustęp 1;

(e) omawiać wszelkie problemy związane ze stosowaniem niniejszego protokołu oraz udzielać zalecenia, jeśli zachodzi taka potrzeba.

4. Na wniosek co najmniej jednej piątej Stron, Dyrektor Generalny zwoła Nadzwyczajne Zgromadzenie Stron.

Artykuł 24

Komitet ochrony dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego

1. Ustanawia się Komitet ochrony dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego. Komitet składa się z dwunastu Stron wybranych przez zgromadzenie Stron.

2. Posiedzenia zwyczajne Komitetu winny odbywać się raz do roku, a posiedzenia nad zwyczajne w przypadku zaistnienia takiej potrzeby.

3. Wybierając członków Komitetu, Strony będą starały się zapewnić sprawiedliwą reprezentację różnych regionów świata i różnych kultur.

4. Strony, które są członkami Komitetu, wybierają na swoich przedstawicieli osoby posiadające kwalifikacje w dziedzinie dziedzictwa kulturowego, obronności lub prawa międzynarodowego oraz zapewniają, w ramach wzajemnych konsultacji, że Komitet jako całość posiada stosowne kwalifikacje we wszystkich tych dziedzinach.

Artykuł 25

Kadencja

1. Kadencja Strony wybranej na członka Komitetu wynosi cztery lata z prawem do jednokrotnego ponownego wyboru bezpośrednio po zakończeniu kadencji.
2. Niezależnie od postanowień ustępu 1, kadencja połowy członków wybranych podczas pierwszych wyborów upływie z końcem pierwszego zwyczajnego Zgromadzenia Stron odbywającego się po pierwszych wyborach. Członkowie ci zostaną wybrani drogą losowania przez Przewodniczącego Zgromadzenia po pierwszych wyborach.

Artykuł 26

Regulamin wewnętrzny

1. Komitet uchwała swój regulamin wewnętrzny i przyjmuje zasady proceduralne.
2. Większość członków Komitetu stanowi quorum. Decyzje Komitetu są podejmowane większością dwóch trzecich głosujących członków.
3. Przy podejmowaniu decyzji dotyczących dóbr kulturalnych dotkniętych konfliktem zbrojnym, członkowie, którzy są Stronami tego konfliktu, nie uczestniczą w głosowaniu.

Artykuł 27

Funkcje

1. Komitet ma następujące funkcje:
 - (a) opracowanie wytycznych określających stosowanie niniejszego protokołu;
 - (b) przyznawanie, zawieszanie lub cofnięcie ochrony wzmocnionej dóbr kulturalnych, jak również utworzenie, prowadzenie i promocja listy dóbr kulturalnych objętych ochroną wzmocnioną;
 - (c) obserwacja i nadzorowanie stosowania niniejszego protokołu oraz promocja identyfikacji dóbr kulturalnych objętych ochroną wzmocnioną;
 - (d) badanie sprawozdań Stron i formułowanie uwag do tych sprawozdań, uzyskiwanie wyjaśnień, jeżeli zachodzi taka potrzeba oraz przygotowanie dla zgromadzenia Stron własnego sprawozdania na temat stosowania niniejszego protokołu;
 - (e) otrzymywanie i rozpatrywanie wniosków o pomoc międzynarodową w myśl artykułu 32;
 - (f) decydowanie o wykorzystaniu funduszu;
 - (g) wykonywanie wszelkich innych funkcji zleconych przez zgromadzenie Stron.
2. Komitet sprawuje swoje funkcje we współpracy z Dyrektorem Generalnym.
3. Komitet współpracuje z organizacjami międzynarodowymi i krajowymi, rządowymi i pozarządowymi, mającymi cele podobne do celów konwencji, pierwszego protokołu i niniejszego protokołu. Aby wesprzeć wypełnianie swych funkcji, Komitet może zaprosić do udziału w swych posiedzeniach, w charakterze doradczym, uznane organizacje działające w tej dziedzinie, takie jak organizacje posiadające formalne związki z UNESCO, włączając w to Międzynarodowy Komitet Błękitnej Tarczy oraz jednostki wchodzące w skład tej organizacji. Do uczestnictwa w posiedzeniach Komitet może również zaprosić, w charakterze doradców przedstawicieli Międzynarodowego Ośrodka Studiów nad Ochroną i Restauracją Dóbr Kultury (ośrodka rzymskiego) (ICCROM) oraz Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża (ICRC).

Artykuł 28

Sekretariat

Komitet ma do pomocy sekretariat UNESCO, który przygotowuje dokumentację dla Komitetu, porządek dzienny jego posiedzeń i zapewnia wykonywanie jego decyzji oraz terminarza posiedzeń, jak również za wdrażanie decyzji Komitetu.

Artykuł 29

Fundusz ochrony dóbr kulturalnych w razie konfliktu zbrojnego

1. Tworzy się fundusz dla następujących celów:
 - (a) udzielania pomocy finansowej oraz pomocy w innej formie dla wsparcia środków przygotowawczych lub innych podejmowanych w czasie pokoju m.in. zgodnie z artykułem 5, artykułem 10, ustęp (b) oraz artykułem 30; jak również

(b) udzielanie pomocy finansowej oraz pomocy w innej formie w związku z doraźnymi, tymczasowymi lub innymi środkami podejmowanymi dla ochrony dóbr kulturalnych podczas konfliktów zbrojnych lub podczas ich odzyskiwania natychmiast po zakończeniu działań zbrojnych zgodnie, między innymi, z artykułem 8, ustęp (a).

2. Fundusz stanowi fundusz powierniczy zgodnie z postanowieniami regulaminu finansowego UNESCO.

3. Wydatki funduszu będą użyte wyłącznie na cele określone przez Komitet, zgodnie z wytycznymi, o których stanowi artykuł 23, ustęp 3 (c). Komitet może przyjąć wpłaty przeznaczone na realizację pewnego tylko programu lub projektu, pod warunkiem, że podjął on decyzję o realizacji tego programu lub projektu.

4. Środki funduszu składają się z:

(a) dobrowolnych składek Stron;

(b) wpłat, darów i zapisów czynionych przez:

(i) inne Państwa;

(ii) UNESCO lub inne organizacje systemu Narodów Zjednoczonych;

(iii) inne rządowe lub pozarządowe organizacje; i

(iv) podmioty prywatne i publiczne albo osoby prywatne;

(c) odsetek przypadających od kwot zgromadzonych przez fundusz

(d) dochodów uzyskanych ze zbiórek pieniężnych i wpływów z imprez organizowanych na rzecz funduszu; i

(e) wszelkich innych przychodów przewidzianych przez wytyczne mające zastosowanie do funduszu.

Rozdział VII

Rozpowszechnianie informacji i międzynarodowa pomoc

Artykuł 30

Rozpowszechnienie

1. Strony będą starały się wszelkimi właściwymi środkami, a w szczególności za pomocą programów edukacyjnych i informacyjnych wzmacniać w swoich społeczeństwach poszanowanie i docenianie dóbr kulturalnych.

2. Strony będą rozpowszechniać niniejszy protokół w jak najszerszym stopniu, zarówno w czasie pokoju, jak też w czasie konfliktu zbrojnego.

3. Wszelkie władze wojskowe lub cywilne, które podczas konfliktu zbrojnego są odpowiedzialne za stosowanie niniejszego protokołu powinny być w pełni zapoznane z niniejszym tekstem. W tym celu Strony, stosownie:

(a) włączą wytyczne i instrukcje dotyczące ochrony dóbr kulturalnych do swoich regulaminów wojskowych;

(b) opracują i będą realizować we współpracy z UNESCO i odnośnymi organizacjami rządowymi i pozarządowymi programy szkoleniowe i edukacyjne na czas pokoju;

(c) będą informować się wzajemnie, za pośrednictwem Dyrektora Generalnego, o ustawach, przepisach administracyjnych oraz środkach powziętych "a podstawie ustępów (a) i (b);

(d) będą informować się wzajemnie tak szybko jak jest to tylko możliwe, za pośrednictwem Dyrektora Generalnego, o ustawach i przepisach administracyjnych, które zamierzają przyjąć, aby zapewnić stosowanie niniejszego protokołu.

Artykuł 31

Współpraca międzynarodowa

W sytuacji poważnych naruszeń niniejszego protokołu, Strony zobowiązują się działać, wspólnie poprzez Komitet lub indywidualnie we współpracy z UNESCO i Organizacją Narodów Zjednoczonych i w zgodzie z Kartą Narodów Zjednoczonych.

Artykuł 32

Pomoc międzynarodowa

1. Strona może prosić o udzielenie przez Komitet pomocy międzynarodowej dla dóbr kulturalnych objętych ochroną wzmocnioną, jak również pomocy w przygotowaniu, opracowaniu lub stosowaniu ustaw i przepisów administracyjnych oraz środków, o których mowa w artykule 10.
2. Strona konfliktu, która nie jest Stroną niniejszego protokołu, lecz przyjmuje i stosuje przepisy zgodne z artykułem 3, ustęp 2, może zwracać się z prośbą do Komitetu o udzielenie stosownej pomocy międzynarodowej.
3. Komitet przyjmie przepisy dotyczące składania wniosków o udzielenie pomocy międzynarodowej oraz określi formy, w jakich może ona występować.
4. Zachęca się Strony, aby za pośrednictwem Komitetu udzielały wszelkiej pomocy technicznej wnoszącym o to Stronom, bądź Stronom konfliktu.

Artykuł 33

Pomoc UNESCO

1. Strony mogą zwrócić się do UNESCO z prośbą o pomoc techniczną w zorganizowaniu ochrony swoich dóbr kulturalnych, taką jak działania przygotowawcze do opieki nad dobrami kulturalnymi, środki zapobiegawcze i organizacyjne w nagłych wypadkach oraz tworzenie krajowych inwentarzy dóbr kulturalnych, lub w związku z jakimkolwiek innym zagadnieniem wynikającym ze stosowania niniejszego protokołu. UNESCO udziela tej pomocy w granicach swego programu i swoich możliwości.
2. Zachęca się Strony do udzielania pomocy technicznej na poziomie dwustronnym i wielostronnym.
3. UNESCO jest uprawnione do występowania z własnej inicjatywy do Stron z propozycjami w tych sprawach.

Rozdział VIII

Wykonanie niniejszego protokołu

Artykuł 34

Mocarstwa opiekuńcze

Niniejszy protokół będzie stosowany we współpracy z Mocarstwami opiekuńczymi, odpowiedzialnymi za ochronę interesów Stron konfliktu.

Artykuł 35

Procedura pojednawcza

1. Mocarstwa opiekuńcze zaoferują swoje dobre usługi ilekroć uznają, że leży to w interesie dóbr kulturalnych, a w szczególności w razie braku zgody między Stronami konfliktu, co do stosowania lub wykładni postanowień niniejszego protokołu.
2. W tym celu każde z Mocarstw opiekuńczych może, na zaproszenie jednej ze Stron, Dyrektora Generalnego lub z własnej inicjatywy, zaproponować Stronom konfliktu spotkanie ich przedstawicieli, a w szczególności przedstawicieli władz powołanych do ochrony dóbr kulturalnych, w razie potrzeby na terytorium państwa, które nie jest Stroną konfliktu. Strony konfliktu zobowiązane są przychylić się do otrzymanej propozycji odbycia spotkania. Mocarstwa opiekuńcze zgłaszają do aprobaty Stronom konfliktu nazwisko osobistości bądź będącej obywatelem państwa nie będącego Stroną konfliktu, bądź zaproponowanej przez Dyrektora Generalnego, która będzie zaproszona do udziału w tym spotkaniu w charakterze przewodniczącego.

Artykuł 36

Postępowanie pojednawcze w razie braku Mocarstw opiekuńczych

1. Jeżeli nie zostały wyznaczone Mocarstwa opiekuńcze, to Dyrektor Generalny może zaoferować swoje dobre usługi lub podjąć działania w formie pojednawstwa lub pośrednictwa w celu załatwienia nieporozumień.
2. Na zaproszenie jednej ze Stron lub Dyrektora Generalnego, Przewodniczący Komitetu może zaproponować Stronom konfliktu spotkanie ich przedstawicieli, a w szczególności przedstawicieli władz powołanych do ochrony dóbr kulturalnych, w razie potrzeby na terytorium państwa, które nie jest Stroną konfliktu.

Artykuł 37

Przekład i sprawozdania

1. Strony przełożą niniejszy protokół na urzędowy język lub języki swojego kraju oraz prześlą oficjalny tekst przekładu Dyrektorowi Generalnemu.

2. Strony będą przedkładać Komitetowi, co cztery lata, sprawozdanie na temat wykonania niniejszego protokołu.

Artykuł 38

Odpowiedzialność państwa

Żadne postanowienie niniejszego protokołu dotyczące indywidualnej odpowiedzialności karnej nie wpływa na odpowiedzialność państw, przewidzianą w prawie międzynarodowym, włączając w to obowiązek odszkodowania.

Rozdział IX

Postanowienia końcowe

Artykuł 39

Języki

Niniejszy protokół sporządzono w języku arabskim, chińskim, angielskim, francuskim, rosyjskim i hiszpańskim, wszystkie te sześć tekstów są równie autentyczne.

Artykuł 40

Podpisanie

Niniejszy protokół nosi datę 26 maja 1999 r. Wszystkie Wysokie Umawiające się Strony mogą go podpisać w Hadze od 17 maja 1999 do 31 grudnia 1999 r.

Artykuł 41

Ratyfikacja, przyjęcie lub zatwierdzenie

1. Niniejszy protokół podlega ratyfikacji, przyjęciu lub zatwierdzeniu przez Wysokie Umawiające się Strony, które podpisały niniejszy protokół, zgodnie z procedurą konstytucyjną każdej z nich.

2. Dokumenty ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia będą składane Dyrektorowi Generalnemu.

Artykuł 42

Przystąpienie

1. Inne Wysokie Umawiające się Strony będą mogły przystąpić do niniejszego protokołu począwszy od 1 stycznia 2000 r.

2. Przystąpienia dokonuje się poprzez złożenie dokumentu przystąpienia Dyrektorowi Generalnemu.

Artykuł 43

Wejście w życie

1. Niniejszy protokół wejdzie w życie w trzy miesiące po złożeniu dwudziestu dokumentów ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

2. Następnie dla każdej Strony będzie on wchodził w życie w trzy miesiące po złożeniu przez nią dokumentu ratyfikacyjnego, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia.

Artykuł 44

Wejście w życie w sytuacji konfliktu zbrojnego

W sytuacjach określonych w artykułach 18 i 19 konwencji dokumenty ratyfikacji, przyjęcia lub zatwierdzenia albo przystąpienia do niniejszego protokołu złożone przez Strony konfliktu, czy to przed rozpoczęciem kroków nieprzyjacielskich lub okupacji, czy też po nim, wywołują skutki prawne natychmiast. Dyrektor Generalny roześle w takich wypadkach zawiadomienia przewidziane w artykule 46 jak najszybszą drogą.

Artykuł 45

Wypowiedzenie

1. Każda Strona będzie mogła wypowiedzieć niniejszy protokół.

2. Wypowiedzenie będzie notyfikowane na piśmie, dokumentem złożonym Dyrektorowi Generalnemu.

3. Wypowiedzenie wywoła skutki prawne w rok po otrzymaniu dokumentu wypowiedzenia.

Jeżeli jednak w chwili upływu tego roku Strona wypowiedająca będzie wmieszana w konflikt zbrojny, skutki prawne wypowiedzenia ulegną zawieszeniu aż do zakończenia kroków nieprzyjacielskich lub też czynności mających na celu repatriację dóbr kulturalnych, w zależności od tego, który z tych terminów jest późniejszy.

Artykuł 46
Zawiadomienia

Dyrektor Generalny będzie zawiadamiał wszystkie Wysokie Umawiające się Strony oraz Organizację Narodów Zjednoczonych o złożeniu wszelkich dokumentów ratyfikacji, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, wymienionych w artykułach 41 i 42 oraz o wypowiedzeniach wymienionych w artykule 45.

Artykuł 47

Rejestracja w Organizacji Narodów Zjednoczonych

Zgodnie z artykułem 102 Karty Narodów Zjednoczonych, niniejszy protokół będzie zarejestrowany w Sekretariacie Narodów Zjednoczonych na wniosek Dyrektora Generalnego (...).